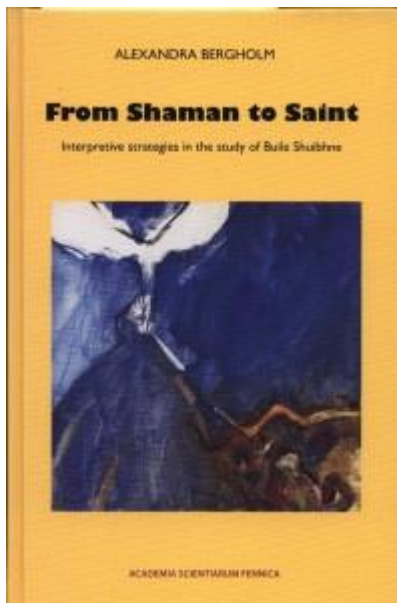

Kuninkaasta villimieheksi: Buile Shuibhnen tutkimushistoria

Máire Herbert
University College Cork

Alexandra Bergholm: *From Shaman to Saint: Interpretive strategies in the study of Buile Shuibhne*. FF Communications, Vol. CXLIX, No. 302. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia / Academia Scientiarum Fennica, 2012. 212 s.

Alexandra Bergholmin tärkeä tapaustutkimus keskiaikaisen irlantilaisen kertomuksen, *Buile Shuibhnen*, tutkimushistoriasta ja erityisesti tekstin erilaisista allegorisista tulkintamalleista avaa arvokkaan näkökulman tekstikritiikin metodologiaan. Samalla se tarkastelee uudella tavalla keltologisen tieteenalan vakiintuneita käytänteitä. Työ nostaa esiin perustavanlaatuisia kysymyksiä liittyen modernin tekstiedition ja kertomuksen oletetun alkuperäisen version suhteeseen, sekä siihen, kuinka tutkijoiden ennakkokäsitykset tekstin luonteesta ja tekijyydestä ovat ohjanneet siitä tehtyjä tulkintoja.

Rakenteellisesti työ jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäinen osa esittelee tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja aineiston, keskittyen sen jälkeen tekstin sisällön ymmärtämisen kannalta keskeiseen hulluksi tulemisen teemaan (iiriksi *geltacht*). Analyysin perustana toimii huomio, että kertomuksen tutkimushistorian yhtenä merkittävimpänä piirteenä on ollut pyrkimys tulkita teeman merkitys vertauskuvallisesti jonkin uskonnollisen viitekehyksen puitteissa. Tältä

pohjalta aikaisemmat tutkimukset on jaoteltu neljäksi tulkinnalliseksi lähestymistavaksi (historiallinen, esikristillinen, kristillinen, ja antropologinen), jotka toimivat työn toisessa osassa analyysin heuristisena apuvälineenä. Kolmannessa osassa Bergholm liittää analyysin tulokset osaksi laajempaa tekstien tulkintaan ja tieteelliseen editointiin liittyvää metodologista keskustelua. Tekijä osoittaa, kuinka huomion kiinnittäminen tulkintaprosessin mekanismeihin voi auttaa paremmin ymmärtämään merkitysten muodostumista osana tutkijayhteisön ylläpitämää diskurssia.

Buile Shuibhnen valinta tutkimuskohteeksi on erinomainen ottaen huomioon sen tärkeyden varhaisirlantilaisen kirjallisuuden kontekstissa. Kertomuksen kuvaus päähenkilön kuninkaallisen statuksen menetyksestä ja sen seurauksista heijastelee järjen menettämisen tematiikkaa sekä rakenteellisesti että kerronnallisesti poikkeuksellisella tavalla. Vuodesta 1913, jolloin tekstin editio ilmestyi, kuningas Suibhnen hahmo on innoittanut niin taiteilijoita kuin tutkijoi-takin. Kertomukselle annettujen merkitysten laaja kirjo, jo yksinomaan erilaisista uskonnollisista lähtökohdista käsin, sai Bergholmin pohtimaan merkityksenantoa tekstien tulkinnan ja vastaanoton problematiikan kannalta. Tutkimusasetelma ja kysymyksenasettelu on tarkasti määritelty tavalla, joka osoittaa tekijän hallitsevan eri tieteenalojen teoreettisten keskustelut sekä ymmärtävän niiden laajemmat kontekstit. Analyysissään tekijä hyödyntää osaavasti sekä kirjallisuustieteen että historian tutkimuksen teoreettisia näkökulmia. Aikaisemman tutkimuksen esittely on perusteellinen ja huolellisesti jäsennelty, ja se asemoi työn selkeästi osaksi tutkimuskenttää. *Buile Shuibhnen* tekstuaalisen historian esittely on oivaltava ja huomattavan yksityiskohtainen. Tässä yhteydessä myös muinaisskandinaavisen vertailevan aineiston esittely tekstin rinnalla täydentää osaltaan *geltachtin* teeman käsittelyä.

Työn keskeisimmän osan muodostaa kertomuksen aikaisemman tutkimushistorian analyysi. Häilyvät rajat eri tulkinnallisten viitekehysten välillä on tuotu aiheellisesti esiin alusta alkaen, sillä esimerkiksi monet 1940- ja 50-luvuilla vallinneen historiallisen lähestymistavan tärkeimmät teemat, kuten ns. kolminkertaisen kuoleman motiivi, esiintyvät myös esikristillisen viitekehyyksen yhteydessä. Esikristillisen viitekehyyksen puitteissa huomion kohteena ovat uskonnollisen perinteen pitkäkestoisia rakenteita korostavat, shamanismiin sekä indoeurooppalaiseen ja kelttiläiseen mytologiaan pohjaavat tulkinnat, kun taas kristillisessä viitekehyyksessä tulkintoja ei ole ohjannut niinkään jatkuvuus kuin kristillistymisen aikaansaama muutos. Tekijä erottaa viitekehyyksen sisällä kaksi vallitsevaa näkökulmaa, joista toinen on keskittynyt järjen menettämisen moraalisiin ulottuvuuksiin, ja toinen pääasiallisesti sen askeettisiin, hengellisen kilvoittelun kaltaisiin piirteisiin, mukaan lukien näkemyksen *geltachtista* eräänlaisena ”hulluutena Kristuksen tähden”. Antropologisen viitekehyyksen keskiössä ovat tulkinnat, joissa tekstiä on lähestytty erityisesti liminaalisuuden ja rituaalin käsitteiden kautta. Selkeä ja hyvin kirjoitettu analyysi valottaa uskonnollisen allegorian ja pyhyden määrittämisen ymmärtämistä muista viitekehyyksistä poikkeavalla tavalla osoittamalla myös, minkälaisia vahvuuksia ja ongelmia van Gennepin siirtymäriittiteorian sekä liminaalisuuden idean soveltamiseen tässä yhteydessä liittyy. Tekijän esittämä näkemys, että van Gennepin teoriaa on aikaisemmassa tutkimuksessa hyödynnetty ensisijaisesti rakenteellisena pikemmin kuin ideologisena mallina, on erityisen huomionarvoinen.

Analyysin perusteella tehdyt johtopäätökset ja metodologiset huomiot ovat merkittäviä ja perusteltuja. Huomattavan tärkeäksi osaksi nousee myös tekstin vuonna 1913 julkaistun tieteellisen edition uudelleenarviointi sekä sen saavuttamaa auktoritatiivista asemaa kohtaan esitetty innovatiivinen kritiikki. Kertomuksen eri käsikirjoitusversioiden tarkastelun kautta tekijä osoittaa, kuinka tiedeyhteisön jakama käsitys editiosta 1100-luvulla kirjoitetun oletetun alkuperäisversion representaationa on vääristänyt kuvaa paitsi tekstin historiallisesta välittymisestä, myös tieteellisen edition luonteesta. Tekstin ja tekijyyden käsitteiden ongelmallisuuteen liittyvät yleiset ja yksityiskohtaisemmat kysymykset on työssä tuotu esiin ansiokkaalla ja esimerkillisellä tavalla, joka korostaa vastaavanlaisten teemojen tarkastelun tärkeyttä myös tieteenalan tulevassa tutkimuksessa.

Kuten työn loppupuheessa todetaan, erilaiset kyseenalaistamattomat ennakko-oletukset ovat pitkään ohjanneet varhaisirlantilaisen kertomusperinteen tutkimusta. Tekijän pohdinta "tradition" käsitteen merkityksestä tässä yhteydessä on kiinnostava, ja se tarjoaisi mahdollisesti hedeelmällisen lähtökohdan tieteenalan vakiintuneiden käytänteiden perusteelliselle kriittiselle arvioinnille. Työ esittää taitavasti rakennetun argumentin korostamalla eri tulkinnallisten strategioiden avaamisen tärkeyttä erityisesti keltologisen tutkimuksen piirissä, mutta myös yleisemmin. Uskontotieteen näkökulmasta pyhyden ja uskonnollisten merkitysten tasot aukeavat varhaisirlantilaisen kirjallisuuden tutkimuksessa uudella tavalla. Tämä osoittaa, kuinka välttämätöntä on kysyä paitsi *mitä* tekstit merkitsevät, myös *miten* ne merkitsevät.

Tutkimus on erinomaisen hyvin kirjoitettu sekä kieliasultaan selkeä ja täsmällinen. Analyysi on kokonaisuudessaan harkittu ja tasapainoinen, ja se hyödyntää laajasti aikaisempaa tutkimusta. Työ on omaperäinen ja itsenäinen, ja se täyttää kaikilta osin tutkielmalle asetetut vaatimukset ja kriteerit. Sen erityisiä ansioita ovat aihevalinnan selvärajaisuus, aineiston yksityiskohtainen analyysi, sekä tiedeyhteisön jaettujen käsitysten kriittinen arviointi. Vaikka tutkimus on tehty keltologian alan ulkopuolelta käsin, Bergholm osoittaa hallitsevansa tieteenalan metodologian sekä ymmärtävänsä syvällisesti siihen liittyvät käytänteet.

Työssä esitetyt tekstiin, kontekstiin, ja tulkintaan kytkeytyvät kysymykset tarjoavat arvokkaan perustan varhaisirlantilaisen kertomusperinteen jatkotutkimukselle toimien siten hyödyllisenä mallina vastaavanlaisille kriittisille uudelleenarvioinneille keltologian alalla myös tulevaisuudessa. Ajankohtaisena ja ansiokkaana esimerkkinä poikkitieteellisestä tutkimuksesta työ tarjoaa kiinnostavia näkökulmia kaikille tekstien tulkinnasta kiinnostuneille, sekä myös laajemmalle lukijakunnalle akateemisen yhteisön ulkopuolella.

Arvostelu perustuu vastaväittäjän lausuntoon, suomeksi toimittanut Riku Hämäläinen.